Módszertani továbbképző a szakoktatásban dolgozó tanárok számára

KISS ANDREA

A középfokú közgazdászképzés minőségének magas szintre emelése az anyanyelvi oktatás napjaink egyik legfontosabb feladata.

A Romániai Magyar Közgazdász Társaság ez év október-novemberében, az Apáczai Közalapítvány támogatásával, a múlt évi program kiegészített változatával, a gazdasági szakoktatásban dolgozó és bedolgozó tanárok számára módszertani továbbképzőt szervezett. A továbbképzőt a társaság ügyvezetése Erdély három városában, Kolozsváron (október 15–18.), Nagyváradon (október 23–26.), valamint Csíkszeredában (november 6–9.) szervezte meg. A képzésen jelenlévők száma meghaladta a százat.

A rendezvény követett céljai: a magyar nyelvű gazdasági szakoktatás hatékonyabbá tétele; a szaktanárok ösztönzése, hogy a gazdasági szakoktatás hatékonyabbá váljon; a cél elérése érdekében képezzék magukat; vállalják a magyar nyelvű tankönyvek szerkesztését és szakirodalom kialakítását; küzdjenek a gazdasági szakosztályok és szakiskolák megmaradásáért.

A továbbképző során elvárt eredmények közé a következőket sorolhatjuk: Erdély-szinten egy jól felkészült közgazdaságtant oktató tanári csapat kiépítésének követése, a legújabb módszertani technikák alkalmazása a gazdasági oktatásban; a frissen végzett vagy végzős egyetemisták közül új tanerő bevonása az oktatásba; a tanárok érdekeltté tétele egységes magyar nyelvű gazdasági tankönyvek kiadásában; a szakoktatás szervezettebbé tétele, kapcsolatok kialakítása az iskolák között, illetve a civil szféra és a vállalkozói réteg bevonása a gazdasági szakoktatás támogatásába; egy olyan oktatási szerkezet kiépítése, amely hozzájárul a versenyképesség kialakításához, amely válaszolni tud a gazdasági fejlődés igényeire, és igazodni tud a munkaerő piaci keresletéhez; kiegyensúlyozott szakmai önbizalommal rendelkező fiatalok nevelése.

A továbbképző a következő programot követte:

Metakommunikáció, testbeszéd (Csép Sándor, 3 óra): Külső és belső személyiségjegyek a metakommunikációban. A kommunikatív személyiség. Csép Sándor, a Magyar Újságírók Szövetségének elnöke a nonverbális és metakommunikáció elemeiről, ezeknek elsajátításáról és a pedagógiai gyakorlatban való alkalmazásáról tartott előadást. Mivel a birtokolt tudásanyag nem csak a felkészültségtől függ, és bizonyos készségek elsajátíthatók, a pedagógus a tanagyag verbális leadását kiegészítheti nonverbális elemekkel, úgymint a mimika, pantomimika, kézgesztusok, megjelenési formák, tekintet. A nonverbális kommunikáció egyik alapvető követelménye a nyugodtság. A hanglejtés és hangsúly fontosságát, különböző helyzetekben való viselkedési formákat vizsgáltak gyakorlatok segítségével. Videokamerával megörökítve és azután visszajátszva kielemezték a tanárok bemutatkozásában megnyilvánuló nonverbális elemeket. A metakommunikáció (a tulajdonképpeni üzenet) átszövi a verbális és nonverbális kommunikációt. Legvégül különböző gesztustípusok (érzelmeket kifejező, beszédritmust követő, irányító-szabályozó gesztusok) bemutatására került sor.

Beszédtechnika (Albert Júlia, 3 óra): Nyelvi magatartás a kommunikációban. Napjainkban a kommunikációs képességek fejlesztése az emberek között fontos követelmény, hisz a kommunikáció a legősibb kapcsolattartási forma. Albert Júlia, a BBTE Bölcsésztudományok karának egyetemi adjunktusa, a kolozsvári Állami Magyar Színház színésznője, a kommunikációban való nyelvi magatartásról beszélt. Tekintettel arra, hogy a pedagógusok jelentős felelősséggel bírnak tanítványaik szakmai fejlődésének kialakításában, az előadás egyik célja a beszédtechnika tanulása és alkalmazása volt a pedagógusi munkában. A pedagógusok egyik munkaeszköze maga a hangjuk. Akusztikai szempontból a tartalom helyes kiejtése kedvező légkört teremt a tananyag tanításakor. Az előadás elméleti részében az előadó a kommunikáció formáit (közvetlen – beszéd, közvetett – írás) mutatta be, ezt követően csoportos és egyéni gyakorlatok segítségével a helyes beszéd különböző technikáit ismertük meg. Mivel a beszédtechnika-probléma alapja a helyes légzés kialakítása, légzési gyakorlatokat végeztünk. A belső halláskifejlesztés elősegítése végett hangfelismerő-, ritmus- és beszédgyakorlatokat végeztünk. Tudomást szereztünk a beszédhibákat okozó tényezőkről, valamint arról, hogy ezeket a beszédhibákat hogyan lehet kiküszöbölni.

Családnevelés (Kurkó-Fábián Andrea, 3 óra): Asszertivitás tanároknál. Kurkó-Fábián Andrea, pszichológus, a BBTE tanára azokról a problémákról beszélt, amelyekkel a tanárok munkájuk során szembesülnek, valamint arról, hogy az asszertivitás milyen szerepet játszik e problémák megoldásában. Ahhoz, hogy az asszertivitás fogalmát megértsük, egy gyakorlat segítségével a szubmisszív (alárendelt), asszertív (határozott, erős, magabiztos, gyengeségeit félretevő) és az agresszív személyiségeket mutatták be. Természetesen ehhez az szükséges, hogy ismerjük önmagunkat és képességeinket. Önismerő tesztek megoldásával és gyakorlatok segítségével az asszertivitás különböző formáival ismerkedtek a résztvevők. Elméleti síkon, a kommunikáció verbális és nonverbális akadályait, a különböző hatalmi stratégiák hatékonyságát vizsgálták. Rizikómentes hely-

zetek segítségével az elutasítás és elfogadás jelenségeit elemezték. A továbbiakban konfliktushelyzetek megoldásához szükséges gyakorlati alapkészségeket sajátítottak el, különböző hatást gyakorló technikákat ismertek meg.

Módszertan (Páll Gyöngyvér, 5 óra): Interaktív tanítás közgazdasági órákon. A gazdasági motiváció fejlesztése a diákoknál. Páll Gyöngyvér, a kolozsvári Brassai Sámuel és Báthory István Elméleti Líceumokban társadalomtudományokat oktató tanárnő, a BBTE Közgazdaságtudományi karának módszertant oktató tanára az interaktív tanításról, a gazdasági motiváció fejlesztéséről tartott előadást. Az előadás kitűzött céljainak egyike az, hogy a középiskolában és felsőfokú oktatásban gazdaságtant oktató tanárok elsajátítsák az aktív tanítás technikáit és módszereit. A gazdasági kultúra szerves részét képezi az ifjak általános kultúrájának, akik a piacgazdaság feltételei között fognak tevékenykedni. A gazdasági tárgyak tanulása feltételezi az elméleti gazdasági ismeretek elsajátítását, intellektuális készségek kialakítását, de olyan értékeket is, amelyek nélkülözhetetlenek a piacgazdaságban: a kockázatcsökkentés képességét, a versenyképesség emelését, a csoportmunkában való részvételt. Mindezek a vállalkozásban felmerülő jellegzetes problémák megoldásához szükségesek. A gazdasági ismeretek elsajátítása, a jellegzetes készségek kialakítása segíti a diákokat a megfelelő döntéshozatalban, függetlenül attól, hogy milyen területen fognak dolgozni. Hagyományos és aktív tanítási módszereket ötvözve, az előadó a következő problémákat mutatta be: aktív tanítási módszerek és stratégiák, a gazdasági leckéknek megfelelő jellegzetességek – ezek a következők: brainstorming, gazdasági játékok, esettanulmányok megoldása, piramis-módszer; hogyan kell a gyakorlati tevékenységeket bevonni a leckébe – gazdasági feladatok megoldása, ismeretek felhasználása a gazdasági előrejelzések kidolgozásában; milyen célokat szolgál a csoportmunkai tevékenység; hogyan lehet a gazdasági gondolkodás és motiváció, valamint a kritikai és reflexív gondolkodás fejlesztését elérni.

Kezdetben egyénileg, majd csoportban beszélgettek arról, hogy mi a tanuló helye az órán, milyen kompetenciákat fejlesztheti az oktató a diákokban, hogyan történik az osztályozás, hogyan kéne az elméletet gyakorlatba ültetni. A következőkben azokat a kognitív, affektív, szociális és nyelvi kompetenciákat mutatta be az előadó, amelyeket ki kell alakítani a diákokban ahhoz, hogy versenyképesek legyenek. Ilyenek: a kapcsolatteremtésre való képesség-kommunikációs készség, kezdeményező képesség (üzleti kapcsolatok tudatos kiépítése), problémamegoldó-képesség, önbizalommal való rendelkezés, rugalmas kritikai gondolkodás, konfliktusmegoldó készség, csoportmunkában való részvétel, sikertelenség következményeinek ismerése és kezelése.

Az órán fontos helyet kell kapjon a diákok véleménykifejtő tevékenysége, dolgozataiknak bemutatása. Az előadás végén az aktivizálás módszereit mutatta be az előadó. Ezek a következők: felfedezésen alapuló tanulás, brainstorming, szerepjáték, esettanulmányok megoldása, csoportmunka.

Módszertan (Kovács Zoltán, 3 óra): Aktív tanítás. Kompetenciafejlesztés. A BBTE pedagógusok képzésével és továbbképzésével foglalkozó intézet magyar vonalának vezetője, Kovács Zoltán a diákok kompetenciafejlesztéséről, valamint az aktív tanítási technikák elsajátításáról beszélt. A tudás elsajátítása a diákoknál nem történhet készségek (ismeretek, képességek) fejlesztése nélkül. Az aktív tanítás pontosan ezt a célt szolgálja. Az alternatív tanítási technikák változatait bemutatva, az előadó különösképpen kitért az írás és olvasás a kritikai gondolkodás fejlesztése érdekében, a problémafeltárás, a csoportalkotás és a metakognitív tanulás változatokra. Nagyon fontos a jó hangulat megteremtése az órán. Erre a jégtörés, kincskeresés játékokat alkalmaztuk. Ezek olyan mozzanatok, amelyek az aktív részvételre késztetik a diákokat a csoportmunkában, és elősegítik a kellemes hangulat megteremtését. A továbbiakban a metakognitív tanulás fogalmát ismertette az előadó. A metakognitív tanulás a saját tanulási folyamat tudatosítását jelenti, éppen ezért a tanárnak hármas tagoltságban kell megszerveznie az óráját, éspedig: a felidézés jelenete, a jelentés megteremtése, és legvégül a reflektálás, azaz a kreatív alkalmazás.

Pszichológia (Ráduly-Zörgő Éva, 3 óra): Konfliktus és stresszkezelés. A Babeș-Bolyai Tudományegyetem pszichológia tanszékének előadótanára, Ráduly-Zörgő Éva a konfliktus és stresszkezelésről tartott előadást. Bizonyára az emberek nagy részét foglalkoztató kérdések ezek, hisz tisztában kell lennünk azzal, hogy hogyan állunk a stresszel, mennyire stresszel bennünket az idő, milyen szerepet foglal el e jelenség az életünkben, melyek a stressz következményei, melyek a stresszkeltő események (stresszorok), melyek a stresszforrások a pedagógusi munkában, milyen reakcióink vannak a stresszre, és hogyan lehet ezekkel a problémákkal megküzdeni. A tanári pályán az oktatókat nagy veszély fenyegeti a kiégés szempontjából. Csoportmunka segítségével próbáltunk választ adni arra a kérdésre, hogy milyen szerepet játszik a stressz a kiégési szindróma kialakulásában. Amennyiben azonosítottuk a folyamatot, könnyebb választ adni arra, hogy melyek a stzresszkezelési eljárások. A stresszszint, valamint a kiégési szindróma felméréséhez a Scala PS – Levenstein és Maslach-féle teszteket végezték el. A szakértők a stressz leküzdésére a következő technikákat javasolják: csoportokban beszélgetni és megvizsgálni az adott problémát, brainstorming (ötletbörze) alkalmazása, relaxációs gyakorlatok végzése. A csoportmunka hatékonyságának az a feltétele, hogy a csoport minden tagja aktívan részt vegyen a tevé-

kenységekben. A workshop végén egy írásbeli teszt segítségével, elképzelt stresszt okozó szituáció megoldásával ellenőriztük az elért eredményeket.

Döntéselmélet, gazdasági játékok (Bogáthy Zoltán, 5 óra): Döntéselmélet. A temesvári Nyugati Egyetem professzora, Bogáthy Zoltán workshopjában a résztvevők vállalkozó szellemének fejlesztésére törekedett. A vállalkozó szellemiség fő jellegzetességeit, különböző stratégiáit mutatta be, valamint azt, hogy milyen lehetséges vállalkozói szellem modellek léteznek Romániában. Tekintettel arra, hogy a célcsoportot középiskolában gazdaságtant oktató tanárok képezték, a csoportmunka keretén belül olyan szempontokat vizsgáltunk, hogyan lehetne hatékonyabbá tenni az oktatást. A felsorolt szempontokat pontozva rangsort állítottunk fel. Egy szituációs játék megoldása során, gyakorlatban, majd elméletben meghatároztuk azokat a szempontokat, amelyek egy döntés meghozatalához elengedhetetlenek. Figyelembe kell venni a csoport álláspontját, azt, hogy mi alapján döntünk. Nagyon fontos az, hogy a döntés tudományosan megalapozott legyen. Ehhez bizonyos szaktudás és döntési képesség, valamint a helyzet átlátása szükséges. Ugyanakkor helyet kap az egyén értékrendszere és önbizalma, az információk megszerzésére, szelektálására és feldolgozására való képessége.

Iskolaszervezés, menedzselés (Tőkés Elek, iskolaigazgató, 2 óra). Tőkés Elek, a kolozsvári Báthory István Elméleti Líceum igazgatója az oktatási intézmények szervezésének, menedzselésének gazdasági vetületeit mutatta be. Tekintettel arra, hogy a volt szocialista államok az európai struktúrákhoz való integrálódás érdekében a társadalmi, kulturális és gazdasági élet demokratizálására törekednek, következésképpen az állami, ezen belül az oktatási intézmények megreformálása elengedhetetlen. E törekvések ellenére nagyon sok menedzser nem mer autonóm módon cselekedni a törvény nyújtotta keretek között sem. Ez a magatartás többek között az oktatási reform stagnálásához vezet, ami maga után vonja a társadalmi élet fejlődésének késését. A társadalom jövője nagymértékben az oktatás minőségétől függ. Egy intézmény működését döntő módon a vezető személyisége határozza meg. Az előadó néhány szóban azokat a tulajdonságokat ismertette, amelyekkel egy jó vezetőnek rendelkeznie kell: támadhatatlannak kell lennie, nem szabad zsarolható legyen, amit elvállalt, a cél érdekében valósítsa meg. A vezetőnek hitelessé kell tennie az intézményét – nem szabad tolerálnia a törvénysértést, mert ez célvesztettséghez vezet. Itt kitért arra, hogy jelen esetben az erdélyi magyar közösség előnyös helyzetbe való helyezése a cél. A fent említett célok megvalósításához egzisztenciális függetlenség szükséges. Ugyanakkor az intézményvezető feladatai közé tartozik a diagnózis elkészítése, azaz az intézmény erős és gyenge pontjainak felmérése és a problémák kiküszöbölése. A következőkben az igazgató az iskola kötelességeiről (a gyerekek érdekeinek képviselete, a jövő nemzedék nevelése), a hatóságokkal – a helyi tanáccsal – való viszonyáról beszélt, ahol kihangsúlyozta az autonómia és a pénzügyi decentralizáció hiányát. Interaktív beszélgetés keretén belül az iskolaigazgató szakmai tapasztalatokkal és tanácsokkal látta el a hallgatóságot.

Iskolai marketingpolitika (2 óra, Somai József). Somai József, az RMKT elnöke az iskolai marketingpolitikáról szóló előadásában a következő szempontokat vizsgálta: a szervezés kérdése milyen mértékben határozza meg az oktatás minőségét, hogyan lehetne kialakítani egy modern oktatási rendszert és ezáltal emelni a versenyképességet. Hogy miért fontosak a fent említett szempontok? Azért, mert ismernünk kell az oktatás végcélját, ami nem más, mint az elsajátított ismeretek alkalmazása a gyakorlati életben, ugyanis a gyakorlatban az emberek sokszor ellentmondásokkal szembesülnek. A minőségi oktatás döntő szerepet játszik azon készségek elsajátításában, amelyek a későbbiekben szakmai elégtétel elnyeréséhez vezetnek. Számos kérdés és vélemény fogalmazódik itt meg, éspedig: milyen kihívásokkal kell szembesülnie egy oktatónak a jelenben, milyen az iskola jövőképe, hogyan vannak jelenleg az emberi erőforrások felhasználva, ill. hogyan lehetne a jövőben hatékonyabban felhasználni, hogyan lehetne a versenyképességi szintet emelni, melyek azok a tényezők, amelyek egy gyerek döntését befolyásolják akkor, amikor szakmát választ, mennyire fontos az, hogy a szakmák arányosan és a piaci igényeknek megfelelően legyenek megosztva, és hogy az oktatók szakképzettek legyenek.

Pályázatírás (1 óra, Somai József). Mint az Iskola Alapítvány ügyvezető igazgatója, az előadás második felében Somai úr a támogatások rendszeréről beszélt, arról, hogy melyek azok az intézmények, amelyek az oktatást támogatják, és milyen feltételeknek kell eleget tenni ahhoz, hogy a támogatást elnyerjük, hogyan kell összeállítani a pályázati dokumentációt. Elsősorban nagyon fontos ismerni minden támogatási forrást (kiírást). Javaslandó ezekről leltárt készíteni, hisz pontosan kell ismerni a határidőket. Egy pályázati kiíráskor a következő szempontokat kell figyelembe venni: mi a pályázat célja, azaz melyek a támogatható tevékenységek; kik pályázhatnak; jó program, jó ötlet, közérdek, melyek a pénzügyi feltételek (itt megkülönböztetünk visszatérítendő, vissza nem térítendő támogatásokat, milyen nagyságú önrészt vállalhat a kérelmező, melyek azok a költségek, amelyek elszámolhatóak). Ezt követően az előadó néhány olyan intézményről beszélt, amelyek oktatási programokat támogatnak (Apáczai Közalapítvány, Budapest; Oktatási Minisztérium, Budapest; Illyés Közalapítvány, Budapest; Iskola Alapítvány, Kolozsvár; Agora Irodahálózat; Oktatási Minisztérium, Románia; nemzetközi (európai uniós) támogatók.

A képzés kiértékelése céljából a résztvevők kilépő cédulákban